

Sted: Sandefjord

Vår dato: 15.09.2020

Vår ref.: 20/165

Deres ref.:

Arkivutredning for Vestfold og Telemark – høringsvar

Vi viser til høringsbrev av 27.06.2020 med vedlagt utkast til arkivutredning for Vestfold og Telemark.

Vestfoldmuseene og Vestfoldarkivet er svært positive til at Vestfold og Telemark fylkeskommune utarbeider en egen arkivutredning for fylket. Det er et behov for å se nærmere på arkivsituasjonen i fylket og finne gode løsninger for organiseringen av arbeidet.

Vi har lest utkastet til utredning med stor interesse. Utredningen er omfattende og grundig, og utrederne viser stor kunnskap om feltet. Vi mener imidlertid utredningen også har noen svakheter som vi vil redegjøre for i vårt høringsvar. Vestfoldarkivet er i dag en del av Vestfoldmuseene IKS. Institusjonen ble etablert som et fylkesarkiv og har fortsatt status som arkivinstitusjon – en institusjon som samarbeider aktivt både med andre arkivinstitusjoner, museer og andre samarbeidspartnere.

Bakgrunnsdel

Utredningens del I er en bakgrunnsdel som beskriver organiseringen av arkivsektoren på landsbasis og redegjør for hovedlinjene i den nasjonale arkivpolitikken. Dette er grundig og godt behandlet, og danner et viktig bakteppe for diskusjonene om arkivsituasjonen i Vestfold og Telemark (VT). Vi vil særlig berømme utredningens tydeliggjøring av (privat)arkiv som et eget kulturpolitisk felt, og fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør også på dette feltet. Dette har tidligere vært et forsømt politikkområde, men løftes nå fram og settes inn i fylkeskommunens planarbeid på kulturfeltet. Vestfoldmuseene og Vestfoldarkivet støtter et økt fylkeskommunalt engasjement på arkivfeltet.

Utredningsprosjektets mandat er å kartlegge arkivsituasjonen i VT og vurdere denne i lys av fylkeskommunens ansvar og rolle. Utredningen omhandler imidlertid kun privatarkivfeltet. Dette er en svakhet, en regional arkivutredning burde i utgangspunktet sett arkivfeltet under ett – både offentlige og private arkiv. Det er en nasjonal målsetning om å sikre «en helhetlig samfunnsdokumentasjon», og mange av utfordringene på arkivfeltet er de samme uavhengig av forvaltningsnivå og løses også best når det ses i sammenheng. Arkivlandskapet i VT følger imidlertid ikke dagens fylkesgrenser og vanskeliggjør derfor dessverre en helhetlig tenkning om arkiv i fylket. Fylkeskommunen har også valgt å ikke se sine egne arkiver som del av en løsning på nåværende

tidspunkt. Vi støtter imidlertid utredningens fremheving av helhetlige arkivinstitusjoner på fylkesnivå som gode modeller. Vi mener valg av ny modell for organisering av privatarkivarbeidet i VT må kunne legge til rette for en fremtidig videreutvikling der en helhetlig tenkning og best mulig vilkår for arkivarbeidet ligger til grunn.

Situasjonsbeskrivelse

Arkivutredningens del II gir en situasjonsbeskrivelse av privatarkivarbeidet i VT. Denne mener vi er mangelfull, og for Vestfoldarkivet til dels misvisende. Gjennomgående fremstilles privatarkivsituasjonen i de to tidligere fylkene som tilnærmedesvis lik, der privatarkivarbeidet skjer i regi av museene. Vi mener imidlertid at situasjonen er svært ulik i de to tidligere fylkene og at dette utgjør et viktig element i beslutningsgrunnlaget for veien videre. Telemarksarkivet er et nettverk for privatarkivarbeid ved museene i Telemark. Vestfoldarkivet er en arkivinstitusjon. Vi mener distinksjonen mellom arkivnettverk og arkivinstitusjon ikke tydeliggjøres nok i utredningen.

Vi har følgende presiseringer om Vestfoldarkivet:

Vestfoldarkivet ble opprettet i 1997 som et fylkesarkiv med både privatarkiv og offentlige arkiv (depot for Vestfold fylkeskommune) som arbeidsfelt. Vi har fortsatt oppgaven som depotinstitusjon for Vestfold fylkeskommune, selv om nye Vestfold og Telemark fylkeskommune har valgt IKA Kongsberg som sin depotinstitusjon. Vestfoldarkivet vil ha betydelige oppgaver knyttet til fylkeskommunale arkiver i uoverskuelig framtid; avlevering, ordning, forvaltning, saksbehandling og publikumsbetjening. Vestfoldarkivet ble opprettet som en offentlig arkivinstitusjon og er fortsatt det, men innen «paraplyen» Vestfoldmuseene IKS. Vi er en del av det kommunale arkivfaglige nettverket KAI og deltar på lik linje med andre kommunale arkivinstitusjoner på Arkivverkets KAI-lederforum, nettverket for IT-arkivarer og eierskap i KDRS, Arkheion (for tiden redaktøransvaret). Som offentlig arkivinstitusjon med lovpålagte oppgaver (depotfunksjonen for VFK) har Vestfoldarkivet en «legal obligation» definert av DDPB og har ikke behov for en egen godkjenning som bevaringsinstitusjon. Vi har også lang erfaring med å behandle personsensitivt arkivmateriale, med delegert myndighet til å fatte vedtak i innsynssaker.

Vestfoldarkivet ble opprettet med et bredt samfunnsoppdrag på arkivfeltet. Oppgavene innebærer bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiver og fylkeskommunale arkiver, innsamling av minnemateriale (inkl. lydmateriale), bevaring av digitale arkiver og formidling av arkiv. Vestfoldarkivet har egen IT-arkivar og egen stilling som arkivformidler (den første i landet).

Når det gjelder privatarkivarbeidet i Vestfold, så var dette fram til opprettelsen av Vestfoldarkivet i 1997 primært drevet av museene. Etter 1997 er det Vestfoldarkivet som har vært i førersetet for privatarkivarbeidet, med et regionalt ansvar for privatarkiver. Vi utarbeidet bevaringsplan, den første i landet (et pionerarbeid). Vi fikk rollen som fylkeskoordinerende institusjon, en rolle som vi også har i Buskerud og for en periode også hadde for Telemark. Når Vestfoldarkivet ble slått sammen med museene i 2009, og ble en avdeling i Vestfoldmuseene IKS, overtok vi forvaltningsansvaret for museenes privatarkiver. Museene i Vestfold, dvs. museumsavdelingene i Vestfoldmuseene, har pr. i dag ikke privatarkiver og driver heller ingen innsamling eller annen aktivitet på feltet. Dette ivaretas av Vestfoldarkivet.

Da Vestfoldarkivet ble slått sammen med museene til Vestfoldmuseene IKS var Vestfoldarkivets arkivfaglige virksomhet fullfinansiert av fylkeskommunen. Vestfoldmuseene mottar heller ikke øremerket statsstøtte til Vestfoldarkivet. Vestfoldarkivet benytter administrative tjenester i Vestfoldmuseene på samme måte som man gjorde det i fylkeskommunen før 2009. Økonomi og

finansiering må være en del av framtidig utredning slik at en arkivinstusjon har et godt grunnlag for arkivfaglig drift så vel som nødvendige administrative tjenester.

I situasjonsbeskrivelsen av Telemarksarkivet og Vestfoldarkivet savner vi generelt sett et større faktagrunnlag. Det finnes talldata i den årlige arkivstatistikken for begge virksomhetene, som bl.a. viser størrelse (antall hyllemeter og ansatte), antall arkiver publisert på Arkivportalen, mengden forespørsler og saksbehandling, antall besøkende, antall formidlingsopplegg osv. Dette kan med fordel sammenstilles og analyseres, slik at det kan brukes som et saklig kunnskapsgrunnlag når utfordringer og løsninger diskuteres. Slik situasjonsbeskrivelsen foreligger i utkastet, står man i fare for å ta beslutninger på feil grunnlag.

Hovedutfordringer og anbefalinger

I del III, kapittel 8, gjøres det en analyse på bakgrunn av situasjonsbeskrivelsen. Vi mener analysen foreløpig er noe svak, og at denne bør bygges ut mere. Situasjonsbeskrivelsen for Vestfoldarkivets del må utbedres, og det bør bl.a. lages en sammenstilling basert på innrapporterte talldata. Vi tar her ikke stilling til beskrivelsen av Telemarksarkivet og eventuelle mangler ved denne.

I kapittelet gjengis resultatene fra fylkeskommunens innspillsmøte 5. mars 2020 i sin helhet. Vi mener dette hører mere hjemme i et vedlegg, og at resultatene kun gjengis summarisk i hovedteksten. Når det gjelder de skriftlige innspillene, er disse greit gjengitt i oppsummert form. Et unntak her er punktlisten fra et felles møte mellom Telemarksarkivet og Vestfoldarkivet 4. desember 2019. Slik det står nå, er denne listen tatt helt ut av kontekst og bør derfor ikke stå gjengitt i utredningen.

Kapittel 8.5. «Hovedutfordringer med anbefalinger» utgjør en kjerne i utredningen. Vi bifaller at det tas utgangspunkt i føringene fra departementet og Arkivverket i målsettingen om at Norge skal ha «sterke og synlige arkivinstusjoner og fagmiljøer i alle deler av landet». Vi er helt enige i en slik målsetting - også for Vestfold og Telemarks del. Utredningen presiserer også at dette målet har «stor relevans som utgangspunkt for å vurdere kompetansebehov og organisatoriske tiltak i Vestfold og Telemark».

Vi støtter i hovedsak de anbefalingene som gis i kapittel 8.5., men har følgende kommentarer og forbehold:

1. Vi er enige i at arbeidet med privatarkiv må forankres i fylkeskommunen, og støtter fullt ut de formulerte tiltakene i underpunktene.

2.1. Det vurderes om funksjonen som fylkeskoordinerende institusjon for privatarkiv skal legges til fylkeskommunen som sådan. Dette er en ny tanke om funksjonen som fylkeskoordinerende som vi mener må diskuteres nærmere. Vi mener det er positivt med en politisk og administrativ forankring av privatarkivarbeidet i fylkeskommunen, men at en operativ funksjon bør ligge til en arkivinstusjon. At Vestfoldarkivet og Telemarksarkivet sammen har funksjonen er greit som en overgangsordning, men funksjonen bør på sikt samordnes.

3. Vi er enige i at det er en målsetting med en «helhetlig samfunnsdokumentasjon», og at man bør tilstrebe å se private og offentlige arkiv i sammenheng. Når det gjelder de konkrete forslagene til tiltak presisert i underpunktene, blir disse foreløpig for detaljerte og til dels upresise. En viktig samordning er for eksempel at arkiv og katalogopplysninger gjøres tilgjengelige gjennom nasjonale fellesløsninger som Arkivportalen og Digitalarkivet, noe Vestfoldarkivet gjør allerede.

4. Vi er enige i forventningene til nasjonale fellesløsninger og at disse forventningene må målbæres. En utfordring er imidlertid at det foreløpig ikke er klart hva Arkivverket og Nasjonalbiblioteket tilbyr. Dette må avklares. Når det gjelder underpunkt 4.2. og 4.3, er vi positive til at det tas initiativ fra fylkeskommunen. Men det er da viktig at initiativ til utrednings- og samordningsarbeid følges opp med midler.

5. GDPR: Vi bifaller at utfordringene med GDPR settes på dagsorden. God kontroll på dette feltet er helt avgjørende for samfunnets tillit til bevaringsinstitusjonene. Vi har som arkivinstitusjon alltid hatt stort fokus på personvern og regelverket rundt dette, og har også hentet inn juridisk kompetanse ved behov. Det bør imidlertid vurderes om slik kompetanse bør knyttes til institusjonen på mere permanent basis, også med tanke på problemstillinger knyttet til tilgjengeliggjøring av digitalisert materiale og inngåelse av ulike former for avtaler. Når det gjelder godkjenning som bevaringsinstitusjon, er vi av den oppfatning at Vestfoldarkivet allerede har dette i egenskap av å være offentlig arkivinstitusjon med lovpålagte oppgaver (se ovenfor).

6. Finansiering: Gode og forutsigbare økonomiske rammer er helt nødvendig for å kunne drive et godt privatarkivarbeid, ikke minst for å kunne utvikle feltet videre. Det henvises til at Vestfoldarkivet samarbeider med næringslivet om finansiering av bevaringen av næringslivsarkiver. Vi gjør oppmerksom på at dette arbeidet er helt i startfasen, og at det er for tidlig å høste erfaringer enda. Gode og forutsigbare rammevilkår må uansett være basisen for privatarkivarbeidet.

Modeller for organisering

I kapittel 9 skisseres det mulige løsninger for organiseringen av privatarkivarbeidet i Vestfold og Telemark. Det redegjøres først for ulike typer modeller, til sammen seks modeller, med styrker og svakheter knyttet til hver av disse. Deretter drøftes de ulike modellene opp mot situasjonen i VT. I kap. 9.9. konkluderes det med hvilke av modellene som anbefales for VT del.

De anbefalte modellene er Null pluss alternativ 1, eller «fylkesarkivmodellen» alternativ 2. Av disse to alternativene anbefaler vi at man går videre med «fylkesarkivmodellen», men at det er behov for en videre utredning. Null pluss alternativ 1 er etter vår mening ikke like aktuell. Det er uryddig mht. til rollefordelingen mellom Vestfoldarkivet som arkivinstitusjon og Telemarkarkivet som nettverk for museene i hele fylket. Det drives som sagt ikke privatarkivarbeid ved museene i Vestfold etter opprettelsen av Vestfoldarkivet. Det kan også være uheldig at arkivinstitusjonen med virkefelt i hele fylket, legges under ett av museene. En slik løsning må i så fall utredes nærmere.

Når det gjelder fylkesarkivmodellen, mener vi denne er mest interessant å gå videre med. Vi mener denne modellen er den som sikrer kårene for privatarkivarbeidet best, og også er den mest fremtidsrettede modellen mht. en videre utvikling. Fylkesarkivmodellen er også den som svarer best på de nasjonale føringene om en «sterk og synlig arkivinstitusjon». Utredningen påpeker i sin beskrivelse av modellen at «fylkesarkivene har vært i spiss i faglig utviklingsarbeid», og det trekkes inn eksempler på vellykkede institusjoner. Vestfoldarkivet ble som sagt opprettet som et fylkesarkiv, med både offentlige og private arkiver som arbeidsfelt, men ble senere slått sammen med museene.

For å kunne gå videre med fylkesarkivmodellen, mener vi imidlertid det er behov for en nærmere utredning. Dette gjelder bl.a. eierskap, organisasjonsform og finansiering. Det gjelder også kompetansebehov og kapasitet knyttet til magasinforhold og personalressurser m.m. Det er også behov for å vurdere nærmere forholdet mellom en sentralisert og desentralisert modell. Et

fylkesarkiv betyr ikke nødvendigvis at privatarkivarbeidet sentraliseres, men man kan ha en form for desentralisert modell der lokale behov ivaretas.

I det videre utredningsarbeidet er det, slik vi ser det, noen overordnede målsetninger som bør legges til grunn. Det må være et mål å bygge opp en «sterk og synlig arkivinstitusjon og fagmiljø» i VT, slik de nasjonale føringene legger opp til. Arkiv og museum representerer hver sine sektorer, med likheter og forskjeller. Det er fruktbart med samarbeid på flere områder, men det er også fagspesifikke områder der samarbeid ikke er aktuelt. Det er viktig at både arkiv og museum står støtt på egne ben, for å få til et konstruktivt og likeverdig samarbeid. Vi mener det er viktig at man i det videre arbeidet med arkivutredningen for VT tar utgangspunkt i arkivsektorens egne premisser og behov, og at ambisjonsnivået for arkivarbeidet bør være høyt. Det er forskjell på en arkivinstitusjon og arkiv som del av museenes samlingsforvaltning. Det er viktig å påpeke at en slik tilnærming ikke står i veien for et godt samarbeid mellom arkiv og museum, men da som anerkjent likeverdige partnere. Fruktbare samarbeid kan for eksempel være innen arbeidet med en helhetlig bevaring av kulturmiljøer og innen formidling. Det er flere vellykkede eksempler på dette.

Det må også være en overordnet målsetning å sikre «en helhetlig samfunnsdokumentasjon», dvs. at man sørger for at arkiver etter både offentlig og privat sektor bevares for ettertiden. Valget av modell må være fremtidsrettet og legge til rette for en videre utvikling av arkivfeltet i fylket. Man må sørge for at man ikke tar beslutninger som «stenger» for en mere helhetlig løsning i fremtiden.

Utredningens struktur

Det presiseres i høringsbrevet at utkastet ikke er et ferdig produkt, men at det skal bearbeides videre. Dette mener vi er nødvendig mht. lesbarheten. Utredningen er lang og kan gjerne forkortes noe. Det er en del gjentakelser, særlig gjelder det kapitlene 8 og 9 der hovedutfordringer og anbefalinger gjentas flere ganger. Det samme gjelder modellene. I overskriften til 9.8.5. s. 105 har det sneket seg inn feil nummerering av alternativ som forvirrer (det korrekte er alternativ 2). Det er også deler av teksten som med hell kan flyttes over til vedlegg, det gjelder bl.a. resultatene fra innspillprosessen (se tidligere kommentar).

Oppsummering

Vestfoldmuseene og Vestfoldarkivet følger arbeidet med arkivutredningen med stor interesse. Arkiv er nå satt på dagsorden i Vestfold og Telemark, og vi står på mange måter ved et veiskille – arkivenes «momentum». Den videre behandlingen av utredningen og beslutninger som tas, vil få konsekvenser for arkivarbeidet i lang tid framover.

Vi forventer at utredningen får en grundig behandling videre i fylkeskommunen. Dersom det er behov for ytterligere informasjon, eller presiseringer av innspillene våre, bistår vi gjerne med dette.

Med vennlig hilsen

Lene Elisabeth Walle
direktør

Karianne Schmidt Vindenes
Avdelingsdirektør Vestfoldarkivet